

Munich Personal RePEc Archive

Achievements and Challenges of Regional Economic Integration in Africa

Marinov, Eduard

Varna Free University

2013

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/60319/>

MPRA Paper No. 60319, posted 03 Dec 2014 19:38 UTC

Eduard Marinov

Achievements and Challenges of Regional Economic Integration in Africa

Original title: Успехи и предизвикателства на регионалната икономическа интеграция в Африка

In: Political and Economic Transformations in the 21st Century, University press, VFU, Varna
ISBN 978-954-715-620-3

Paper language: Bulgarian

All views and opinions expressed remain solely those of the author.

Readers are encouraged to quote and reproduce this material, provided the source is acknowledged.

This publication should be cited as:

Marinov. E. 2013. Achievements and Challenges of Regional Economic Integration in Africa. In: Political and Economic Transformations in the 21st Century, University press, VFU, Varna pp. 79-90, ISBN 978-954-715-620-3 (in Bulgarian)

Успехи и предизвикателство на регионалната икономическа интеграция в Африка

Едуард Маринов

Анотация: Държавните и правителствените ръководители на Африканския съюз приемат и осъществяват усилия за регионална интеграция като обща стратегия за развитието на континента. Целта на ниво Африка е създаването на Африканска икономическа общност като последния от шест последователни етапа, включващи засилването на междусекторното сътрудничество и установяването на регионални зони за свободна търговия, валутен съюз, общ пазар, паричен и икономически съюз, обхващащи целия континент. В момента в Африка съществуват 16 регионални интеграционни общности, като 8 от тях са официално признати и играят ролята на фундамент за изграждането на Африканска икономическа общност. Разгледани се постигнатият напредък в интеграционните процеси, както и предизвикателствата пред него.

Ключови думи: Икономическа интеграция, регионални интеграционни общности, Африка

Регионалната интеграция в Африка е заявена приоритетна цел както на африканските правителства, така и на световните донорски организации още от ранните години на получаването на независимост. Тя трябва да адресира динамиката на глобализиращата се икономика като средство за осигуряване на конкурентоспособност чрез по-добрите възможности, които предоставя в областта на международната търговия. В случая на Африка това е с още по-засилено значение заради колониалното наследство, недоброто управление и множеството конфликти. Регионализмът се разглежда като възможно лекарство за политическите и икономическите проблеми на континента.

Африканските лидери са все по-заинтересовани от ускоряването на процеса на създаване на Африканската икономическа общност (АИО) чрез развиването на инициативи за хармонизация и сближаване като тристранната зона за свободна

търговия (ЗСТ) COMESA– EAC–SADC. Въпреки че регионалните интеграционни общности (РИО) полагат доста усилия за постигането на първите три етапа, заложиени в Договора за създаване на Африканска икономическа общност чрез приемането на поетапна отмяна на митата във вътрешнорегионалната търговия, налице са множество разлики помежду им: някои РИО все още не могат да създадат ЗСТ, докато в други вече действа дори митнически съюз (МС). Темпът на напредък не е еднакъв и при наличието на припокриване на членството на много държави в две и повече РИО, задължително е да се вземат стратегически решения и да се предприемат действия в посока създаването на континентална ЗСТ като първа стъпка към континентален МС, общ пазар и като крайна цел – напълно функционираща АИО.

Създаването на общ континентален пазар на стоки и услуги, в който действат свобода на движение на работници и инвестиции ще подпомогне изграждането на МС и на Африкански общ пазар. То би помогнало превръщането на 54-те отделни икономики в Африка в един по-съгласуван голям пазар. Съвместното използване на богатите ресурси на Африка за създаването на по-голямо и конкурентно икономическо пространство би позволило на пазарите в Африка да бъдат по-ефективни. Общият пазар също така би помогнал за увеличаване на вътрешноконтиненталната търговия чрез по-добрата координация и хармонизация на режимите за либерализация и улеснение на търговията между РИО. Освен това, той би помогнал да се преодолеят проблемите, свързани с припокриването на членство и разминаванията между съседни РИО, като по този начин би се разкрил потенциала за междурегионална търговия на континента.

Етапи на изграждане на Африканската икономическа общност

ДАИО е приет през 1991 г. и влиза в сила от 1994 г. Той създава АИО като част от АС (ДАИО, чл. 98). Договорът определя шест етапа, които трябва да бъдат изпълнени за постепенното създаване на АИО в рамките на 34 години (ДАИО, чл. 6). Договорът приема интеграционния подход, зависещ до голяма степен от

успеха на интеграция в рамките на регионалните интеграционни общности (РИО).¹ В Договора изрично е заявено, че АИО ще бъде създадена основно на базата на координиране и постепенна интеграция на дейностите на РИО. Затова и РИО са определени като изграждащите блокове на АИО. Идеята на етапния подход е, че интеграцията първо следва да бъде осигурена на регионално ниво чрез създаването и укрепването на регионални интеграционни общности (РИО), които в определен момент ще се слят в АИО.

Първият етап включва укрепването на съществуващите РИО и създаването на нови, където не съществуват такива и е трябвало да продължи до 1999 г. (ДАИО, чл. 6). По времето на влизане в сила на договора в Африка съществуват Маргебския съюз (UMA), Общият пазар на Източна и Южна Африка (COMESA), Икономическата общност на Западноафриканските държави (ECOWAS), Икономическата общност на държавите от Централна Африка (ECCAS) и Южноафриканската общност за развитие (SADC), които включват всички държави на континента. До 2001 година Общото събрание на АС приема още три общности – Междуправителствения орган за развитие (IGAD), Икономическата общност на Сахел-Сахарските държави (CEN-SAD) и Източноафриканската общност (EAC), а през 2006 г. е взето решение да не бъдат признават повече РИО.²

Вторият етап е с продължителност 8 години и има за цел РИО да намалят или премахнат митата, квотите и други ограничения пред вътрешнорегионалната търговия. Освен това се предвижда интегриране на политики в областта на търговията, финансите, транспорта, комуникациите, промишлеността и енергетиката, както и координиране и хармонизация на дейностите на съществуващите

---

¹ Mlenga, K., 2012, с.2

² В момента в Африка има още 8 РИО – Икономическата общност на държавите от Големите езера (CEPGL), Южноафриканския митнически съюз (SACU), Съюзът на река Ману (MRU), Западноафриканския икономически и паричен съюз (UEMOA), Западноафриканската парична зона (WAMZ), Зона на CFA франка (CFA), Централноафриканската икономическа и валутна общност (CEMAC), Комисията на Индийския океан (IOC).

РИО (ДАИО, чл. 6). Налице е напредък при укрепването на множество сектори в РИО и въпреки предизвикателствата, усилията на РИО са насочени към изпълнението на изискванията на втория етап от създаването на АИО.³

Третият етап със срок до 2017 г. предвижда премахването на търговските ограничения чрез създаването на зони за свободна търговия в РИО и въвеждането на общи митнически тарифи чрез създаването на митнически съюзи (МС). Почти всички РИО са завършили третият етап с изключение на UMA,⁴ IGAD⁵ и CEN-SAD⁶. За разлика от другите РИО, в ЕАС МС е първата стъпка на интеграционния процес през 2005 г. Напредъкът в осъществяването на третия етап от създаването на АИО е задоволителен, макар че за общностите, които не са постигнали предвидените цели в период на относително спокойствие (например UMA), бъдещото им постигане ще бъде затруднено поради наличието на конфликти.⁷

Четвъртият етап със срок до 2019 г. е създаването на Африкански митнически съюз чрез хармонизиране на общите митнически тарифи на всички РИО. Като стъпка към постигането на тази цел може да се отбележи създаването на тристранната ЗСТ между COMESA, SADC и ЕАС през 2008, с която трите общности премахват търговските бариери помежду си.

По отношение на петия и шестия етап – създаването на Африкански общ пазар и на континентален икономически и паричен съюз засега няма прогрес. Сроковете за осъществяването им са съответно 2023 и 2028 г.

Осъществен е значителен напредък в изпълнението на етапите на създаването на АИО. Повечето РИО изпълняват задълженията си по ДАИО по график, при някои има известно закъснение, а трети дори изпреварват сроковете. Заявеното от африканските лидери през 2012 г. намерение за създаването на континентална зона за свободна търговия може да се разглежда като възможност за сериозен напредък в процеса на континентална интеграция.

---

³ Mlenga, K., 2012, с.7

⁴ Общността не функционира, считано от май 2009 г.

⁵ Заради конфликтите в региона (Судан, Сомалия).

⁶ Споразумението за ЗСТ е още в проектна фаза.

⁷ Mlenga, K., 2012, с.8

Постигнати резултати

„Напредъкът на интеграцията в Африка е разпръснат между различни сектори, регионалните икономически общности и отделните държави. Има определени резултати в областта на търговията, комуникациите, макроикономическата политика и транспорта. Като цяло обаче са налице съществени разминавания между целите и постиженията на повечето регионални икономически общности, особено в областта на вътрешнорегионалната търговия, макроикономическата конвергенция, производителността и физическите връзки“⁸.

Таблица 1

Напредък на интеграционните процеси в РИО

	Зона за свободна търговия	Икономически и валутен съюз			Свобода на пътуване		Полити- чески съюз	Военен съюз
		Митни- чески съюз	Общ пазар	Валутен съюз	Без визи	Без граници		
CEN- SAD								
COMESA								
EAC								
CEPGL								
CEMAC								
ECCAS								
UEMOA								
WAMZ								
IOC								
ECOWAS								
CFA								
IGAD								
SACU								
SADC								
UMA								

Легенда: - в сила; - предложено; - конкретна дата; - предложено; - не е предлагано

⁸ ECA, 2004. p. 33.

Някои от общностите, въпреки заявените си цели, все още не действат – липсват подписани споразумения както между държавите членки, така и с АИО.

РИО показват сериозен напредък в областта на либерализацията и улеснения на търговията, но прогресът към хармонизирани и интегрирани регионални пазари е бавен – официалните данни показват, че вътрешнорегионалната търговия в осемте признати от АС РИО е само 10,5%. „Това може да бъде отдадено най-вече на липсата на допълване и диверсификация на производствената структура, високите производствени разходи и доминацията на няколко държави при износа“.⁹ Макар че някои РИО правят стъпки към зони за свободна търговия и митнически съюз, пълната пазарна интеграция все още остава в сферата на надеждите.

Премахването на митата в различните общности е на различен етап на осъществяване, като в почти всички действащи РИО то е постигнато поне за определени стоки. В ECOWAS протичат преговори за премахване на митата за всички стоки, което вече е в сила за непреработените продукти между всички държави-членки. В UEMOA всички държави-членки поемат ангажменти за постепенното създаване на зона за свободна търговия между 1994 и 2000 г., което е завършено. Всички държави-членки на CEMAC са премахнали митата, изпълнявайки изискванията за създаване на валутен съюз до 1994 г. COMESA започва намаляване на митата през 1994 г. с цел премахването им до 2000 г., но някои страни либерализират вътрешнорегионалната търговия изцяло, а други – само частично. Членовете на EAC все още прилагат намаления на митата. Протоколът за валутен съюз е подписан през 2004 г. и влиза в сила през 2005 г. Схемата за намаляване на митата на SADC позволява на страните да избират за кои стоки да ги понижат, при условие, че се стигне до осъществяването на общите цели.

Не е толкова лесно да се оцени напредъкът при премахването на нетарифните ограничения, защото данните за тях не могат да бъдат получени директно – основният проблем е липсата на

---

⁹ Ndomo, A. 2009. p. 19

съпоставимост между правилата за произход, която би трябвало да улесни търговията. Подобни пречки пред вътрешнорегионалната търговия насърчават търговците да пренебрегват формалната бюрокрация и да се пренасочват към неформална търговия.¹⁰

Съществен напредък областта на свободното движение на хора има само в три РИО – СЕМАС, ЕСОВАС и ЕСА, като в последните две са въведени и регионални паспорти. На практика обаче движението на хора не е толкова свободно, колкото би трябвало да бъде – пазарът на труда и бизнес-средата в някои страни поставят по-големи изисквания пред имигрантите, отколкото пред националните граждани. В изследване на ИКА от 2006 г. се изтъква, че 90% от държавите са премахнали входните визи за част от страните-членки на РИО, докато само 65% са признали правото на установяване.¹¹

Всички РИО са въвели под някаква форма инструмент за насърчаване на транзита, намаляване на разходите и подобряване на ефективността. В регионите от Западна и Източна Африка стартират проекти за свързване на железопътния транспорт. И все пак транспортните разходи в континента остават най-високите в света, с много несвързани сухопътни, въздушни и железопътни мрежи. Това води до необосновано високи разходи за извършване на стопанска дейност.

Предизвикателства пред регионалната интеграция в Африка

По повод усложнеността и объркаността на регионалната интеграция в континента Алвес, Дрейпър и Халсън я характеризират като “тенджера за спагети, която спира процеса на регионална интеграция, като създава сложно преплитане от политически ангажименти и институционални изисквания”¹².

От 53 държави на континента 26 членуват в две РИО, 20 – в три, Демократична република Конго (ДРК) е член на 4, а само 6 държави членуват единствено в една групировка. Множествеността и

---

¹⁰ Ndomo, A. 2009. p. 20

¹¹ ECA. 2006.

¹² Alves, P., Draper, P., Halleson, D. 2007. p.2.

предотвратяване или разрешаване на множеството съществуващи в Африка конфликти, някои от които са особено насилствени. Ефектът от тях е значителният брой жертви, разрушаването на социалния и политическия ред, масовото ограбване на икономически ресурси, намаляването на доверието в държавата, отслабването на контрола по границите, нарастването на партизански и частни армии и др. Редица РИО, създадени за преследването на икономическо развитие, са твърде заети с миротворчески операции.

Сред основните проблеми, затрудняващи и забавящи интеграционните процеси в Африка, могат да бъдат посочени още системните проблеми, които пречат на икономическото развитие на отделните страни, както и нежеланието за пълно участие в интеграцията на някои държави поради очаквания за разходи и неравномерни ползи. Недостатъчният административен капацитет от своя страна ограничава изпълнението на определени задачи и прилагането на определени интеграционни инструменти, например либерализацията на търговията. Освен това националните макроикономически политики на африканските държави са нестабилни и непоследователни, липсват съвместимост на целите на отделните РИО, които би трябвало да стимулират процеса на интеграция на континента.

Легитимността на РИО е ограничена и от някои неуспехи при справедливото разпределяне на интеграционните разходи и ползи. От друга страна, РИО получават правата си от недобре очертани мандати и нормативни рамки - по този начин легитимността и властта на някои от тях се свързват с определени личности, което от своя страна предизвиква кризи на доверието и легитимността. Трябва да се изтъкнат и някои проблеми, породени от старите колониални зависимости, които понякога водят до съперничество в рамките на управителните органи на някои РИО. Типичен пример е съперничеството между франкофонските и англофонските държави в различни комисии и комитети.

РИО следва да осигурят съвместимостта на интеграционния процес на континента със задълженията, които отделните държави имат към външнотърговските си партньори. Външните партньори

играят важна роля от голямо значение за рационализацията на РИО в Африка, особено текущите преговори за подписване на споразумения за икономическо партньорство (СИП) с ЕС. Причината за това е, че държавите в Африка с малко изключения търгуват предимно с ЕС. Странно е, че преговорите за СИП не се припокриват със съществуващите РИО. Това усложнява и без това деликатното съществуващо положение, при което капацитетът е твърде разпръснат, като по този начин заплашва още повече да засили разделението на регионите. Друг резултат е трудното постигане на общо съгласие по СИП от отделните държави. "Въпреки че СИП имат за цел насърчаването на регионалната интеграция, непосредственото им въздействие е още по-голямата фрагментация на съществуващите регионални икономически блокове в Африка с изключение на Източноафриканската общност".¹⁴

Заклучение

Икономическите аргументи за регионално сътрудничество са особено силни, като се има предвид малкият размер на много страни от Африка от икономическа гледна точка. Въпреки това на практика всички регионални интеграционни усилия на континента до този момент са ако не неуспешни, то със съмнителни резултати. Хармонизацията и координацията между РИО в Африка е жизненоважна, защото би довела до доброто управление и контрол както на вътрешните, така и на външните сили, влияещи върху интеграционния процес в континента.

Важността на РИО като основни стълбове за постигането на континентална интеграция се признава на две свикани от Африканския съюз след 2006 г. срещи на министрите, отговарящи за регионалната интеграция. На тях се подчертава нуждата от хармонизиране и рационализиране на политиките, програмите и дейностите им с цел да се стимулира задълбочаването на интеграционните процеси. Основният фактор за успех на процеса на рационализация на РИО в Африка, без значение от това какъв подход ще се избере, е

---

¹⁴ Nkululeko Khumalo, 2008, p 4.

политическата воля и ангажираността на всички участващи в процеса държави.

Позитивен сигнал в посока задълбочаването на процеса на интеграция е тристранната инициатива за хармонизация и сближаване за създаване на зона за свободна търговия между COMESA, EAC и SADC, както и породената от нея заявена решимост на лидерите на африканските държави да ускорят процеса на създаване на Африканската икономическа общност.

Използвана литература:

Afari-Gyan, N. A. 2011. Transforming Africa's Structure and Composition of Trade after the Global Economic Crisis. In: Africa Resists the Protectionist Temptation: The 5th GTA Report, Ed. by Simon J. Evenett. CEPR. pp 63-73

African Development Bank. 2012. African Economic Outlook 2012: Promoting Youth Employment. OECD Publishing.

Alves, P., Draper, P., Halleson, D. 2007. in Trade Policy Report No. 15: "SACU, Regional Integration and the Overlap Issue in Southern Africa: From Spaghetti to Cannelloni?" South African Institute of International Affairs, Johannesburg, South Africa

Economic Commission for Africa. 2006. Assessing regional integration in Africa II. Rationalizing regional economic communities, Addis Ababa

Economic Commission for Africa. 2010. Assessing Regional Integration in Africa IV. Enhancing Intra-African Trade. Addis Ababa.

Economic Commission for Africa. 2012. Assessing Regional Integration in Africa V. Towards an African Continental Free Trade Area. Addis Ababa.

Mlenga, K., 2012. Assessing the Progress of Africa's Economic Integration in Light of the Establishment of the African Economic Community. Academia.edu

Ndomo, A. 2009. Regional economic communities in Africa: a progress overview. GTZ, Nairobi.

Ndomo, A. 2009. Regional Economic Communities in Africa - A Progress Overview, Study Commissioned by GTZ, Nairobi

Nkululeko Khumalo, 2008. South African Institute of International Affairs article. "Economic Integration Requires New Strategies", <http://allafrica.com/stories/200805150591.html>

Organisation for Economic Co-operation and Development, 2012a. Development Aid at a Glance, Statistics by Region, Africa. OECD Publishing.

Organisation for Economic Co-operation and Development, 2012b. OECD Economic Outlook 2012. OECD Publishing.

World Trade Organization. 2012. International Trade Statistics 2012. WTO. Geneva.

Адрес за кореспонденция:

Едуард Маринов

Докторант към катедра „Международна икономика и политика“ във Варненски свободен университет “Черноризец Храбър”

e-mail: eddie.marinov@gmail.com